Ghiţă *(Moara cu noroc*- I. Slavici*)*
-caracterizarea personajului-

Nuvelele lui Ioan Slavici reflectă mai ales lumea satului transilvănean, un univers dominat de norme patriarhale, în care echilibrul este asigurat de elementele de tradiţie. Ieşirea din normă produce dezechilibru şi este urmată de pedeapsă.

Moara cu noroc, de I. Slavici, este o **nuvelă psihologică, realistă**, care surprinde destinul tragic al unei familii şi al unui personaj dezumanizat de patima banului, pe fundalul vieţii sociale din a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Tema textului susține caracterul realist (oglindirea vieții sociale), dar și pe cel psihologic (efectele nefaste și dezumanizante ale dorinței de înavuțire) în contextul societății ardelenești de la sfârșitul secolului al XIX-lea. Astfel, din perspectivă socială, nuvela prezintă încercarea lui Ghiță de a-și schimba statutul social, dar pentru asta, se confruntă cu personajul antagonist, Lică Sămădăul (**conflict exterior**). Din perspectivă psihologică, nuvela prezintă **conflictul interior** trăit de Ghiță, care este sfâșiat de dorințe puternice, dar contradictorii: să rămână om cinstit, pe de o parte, și să se îmbogățească alături de Lică, pe de altă parte. **Conflictul nuvelei** este deci complex, de **natură socială** (confruntarea a două lumi cu mentalități diferite), **psihologică și morală** (lupta dintre bine și rău).

Ghiţă este **cel mai complex personaj din nuvelistica lui Slavici,** al cărui destin ilustrează consecinţele nefaste ale setei de înavuţire. Acesta evoluează **de la tipicitate**, sub determinare socială (cârciumarul dornic de avere), **la individualizare**, sub determinare psihologică şi morală. El parcurge un traseu sinuos al dezumanizării, cu frământări sufleteşti şi ezitări (ezită în faţa celor două căi simbolizate de Ana-valorile familiei, iubirea, ,,liniştea colibei''- sau de Lică-bogăţia, atracţia malefică a banilor). Se arată slab în fața tentațiilor și sfârșește tragic.

Destinul personajului principal pare a fi anticipat şi prin **titlul** nuvelei. Acesta are valoare simbolică, fiind, în acelaşi timp, ironic. Norocul aşteptat se dovedeşte a fi nenoroc din cauza abordării greşite a destinului; ,,moara'' aduce, de fapt, nenorocirea, pentru că uşurinţa câştigurilor de aici ascunde abateri etice grave (nelegiuirea şi crima). De asemenea, substantivul ,,moară'' capătă o semnificaţie ascunsă. În locul morii care macină bucatele, oferind cele necesare traiului îndestulat, se află, de fapt, o cârciumă. Moara cea veche a căzut în paragină, semn că nu mai este de folos într-o lume centrată pe alte valori, iluzorii. Dacă moara macină bucatele, cârciuma, loc al pierzaniei, ,,macină'' destinele umane.

În nuvelă, naratorul obiectiv îşi lasă personajele să-şi dezvăluie trăsăturile în momentele de încordare, consemnându-le gesturile, limbajul, prezentând relaţiile dintre ele (**caracterizare indirectă**). De asemenea, realizează portrete sugestive (**caracterizare directă**); detaliile fizice relevă trăsături morale sau sociale (ex.: portretul lui Lică). Sunt utilizate şi **mijloace de investigare psihologică** precum: scenele dialogate, monologul interior adresat, stilul indirect liber, notaţia gesticii, a mimicii şi a tonului vocii.

Ghiţă trăieşte o dramă psihologică evidențiată prin trei înfrângeri, pierzând, pe rând, încrederea în sine, încrederea celorlalţi şi pe cea a Anei, soţia lui, în el. Consecinţele nefaste ale setei de înavuţire şi procesul înstrăinării de familie sunt magistral analizate de Slavici, autorul aducând în prim-plan **conflictul dintre fondul uman cinstit al lui Ghiţă şi dorinţa de a face avere.**

Statutul iniţial al personajului este reliefat în prima scenă a nuvelei. Căsătorit cu Ana, împreună cu care are un copil, Ghiţă trăieşte cu aceştia şi soacra sa într-un sat sărăcăcios. Cei trei au un trai modest, căci Ghiţă, **cizmar** fiind, nu are suficienţi clienţi pentru a-şi îmbunătăţi starea gospodăriei. **Bun meseriaş, om harnic, blând și cumsecade**, Ghiță dorește să-și schimbe statutul social, ajungând **cârciumar**. De aceea, el ia în arendă cârciuma de la Moara cu noroc, intenţionând să agonisească atâţia bani cât să-şi angajeze vreo zece calfe cărora să le poată da de cârpit cizmele oamenilor. Aspiraţia lui e firească și nu-i depășește puterile.

Dialogul cu soacra sa este reprezentativ pentru ilustrarea unor trăsături de caracter, fiind aici mijloc de caracterizare. Bătrâna formulează teza morală a nuvelei, conform căreia nu bogăția, ci ,,liniștea colibei'' aduce fericirea. Răspunsul lui Ghiță-autoritar-sugerează că el ia deciziile în familie, dovedindu-se **o persoană activă, dinamică, hotărâtă și deschisă la schimbare**. Ghiță își descoperă acum spiritul practic, puterea de inițiativă. **Psihologic**, personajul pare **puternic şi determinat,** însă evoluția să ajunge să fie marcată de **sfâșierea între cele două trăiri contradictorii**: dragostea pentru Ana și familia sa și dorința de înavuțire prin căi necinstite. Treptat, acesta devine un om **lacom și obsedat de înavuțire**. Din punct de vedere **moral**, protagonistul este urmărit pe parcursul măcinării conștiinței sale, până în punctul dispariției acesteia. Deși inițial este un soț bun pentru Ana, un tată grijuliu și un ginere respectuos, Ghiță ajunge mai apoi să regrete că are familie.

Apariția lui Lică Sămădăul, șeful porcarilor și al turmelor de porci din împrejurimi, la Moara cu noroc, este moment care declanșează în sufletul lui Ghiță conflictul interior și tulbură echilibrul familiei. Apariția lui Lică se conturează printr-o secvență relevantă pentru modul în care se construiește raportul de forțe dintre cei doi bărbați. Lică apare ca un stăpân al locurilor și se impune prin

prezența sa autoritară. Dialogul cu Ghiță pare inițial un interogatoriu. Sămădăul îl abordează dintr-o perspectivă superioară, cerându-i aservirea totală: ,,Eu voiesc să știu totdeauna cine umblă pe drum, cine trece pe aici, cine ce zice și cine ce face, și voiesc ca nimeni în afară de mine să nu știe. Cred că ne-am înțeles! '' Din acest moment, Ghiță începe să simtă că are o poziție inferioară, pentru că este însurat și ține la imaginea sa în fața lumii. Obișnuit cu independența și libertatea decizională, Ghiță se vede nevoit să accepte constrângerile lui Lică și începe să se închidă în sine: pe de o parte, e nemulțumit de raporturile pe acre le are cu Lică, dar pe de altă parte, e orbit de patima banului.

De acum, începe procesul iremediabil de înstrăinare a lui Ghiţă faţă de familie. Gesturile, gândurile, faptele personajului trădează conflictul interior şi reprezintă principala sursă de **caracterizare indirectă**. Ghiţă devenise ,,de tot ursuz'', ,,se aprindea pentru orişice lucru de nimic'', ,,nu mai zâmbea ca mai înainte, ci râdea cu hohot, încât îţi venea să te sperii de el'' (**caracterizare directă**). Devenise mohorât, violent, îi plăceau jocurile crude, primejdioase, se purta brutal atât cu Ana, cât şi cu cei doi copii. La un moment dat, Ghiţă ajunge să regrete faptul că are familie şi că nu-şi poate permite să spună: ,,Prea puţin îmi pasă!'', că nu-şi poate asuma riscul total al îmbogăţirii alături de Lică. Prin intermediul **monologului interior** sunt redate gândurile şi frământările personajului, realizându-se în felul acesta **autocaracterizarea**: ,,Ei! Ce să-mi fac? Aşa m-a lăsat Dumnezeu. Ce să-mi fac dacă e ceva în mine mai tare decât voinţa mea? Nici cocoşatul nu e însuşi vinovat că are cocoaşe în spinare.''

Sub pretextul că o voinţă superioară îi coordonează gândurile şi acţiunile, Ghiţă **devine laş, fricos şi subordonat** în totalitate Sămădăului.

Ghiţă este caracterizat în mod direct de Lică. Acesta îşi dă seama că Ghiţă e om de nădejde: ,,Tu eşti om, Ghiţă, om cu multă ură în sufletul tău, şi eşti om cu minte...'' Totuşi, Sămădăului nu-i convine un om pe care să nu-l ţină de frică şi de aceea, treptat, distruge imaginea celorlalţi despre cârciumar ca om onest. Astfel, Ghiţă se trezeşte implicat fără voie în jefuirea arendaşului şi în uciderea unei femei. La proces, jură strâmb, dar are totuşi momente de sinceritate, de remuşcare, când cere iertare soţiei şi copiilor: ,,Iartă-mă, Ano! îi zise el. Iartă-mă cel puţin tu, căci eu n-am să mă iert cât voi trăi pe faţa pământului.''

Datorită generozităţii Sămădăului, starea materială a lui Ghiţă devine tot mai înfloritoare, numai că omul **începe să-şi piardă încrederea în sine**. Are acum alte valori şi este atent la imaginea pe care lumea o are despre el: ,,Cinstit nu e decât omul care a astupat gurile rele.''

Totuşi, de dragul copiilor şi al soţiei, se gândeşte că ar fi mai bine să plece de la Moara cu noroc. Începe să colaboreze cu Pintea,

dar nu este sincer în totalitate nici faţă de acesta, ceea ce îl va pierde. Ghiţă îi oferă probe ale vinovăţiei Sămădăului numai după ce îşi poate opri jumătate din sumele aduse de el.
Dezgustată de laşitatea lui Ghiţă, care se înstrăinase de ea şi de familie, într-un gest de răzbunare, Ana i se dăruieşte lui Lică, deoarece, în ciuda nelegiuirilor comise, Lică e ,,om'', pe când Ghiţă ,,nu e decât o muiere îmbrăcată în haine bărbăteşti''. Crima din final (uciderea Anei) se naşte, aşadar, şi din disperarea unui om care nu mai are nimic de pierdut. La rândul său, Ghiţă este ucis de Răuţ, ispăşindu-şi astfel păcatele şi slăbiciunile.

În ceea ce priveşte relaţia Ghiţă-Lică, se poate spune că raportul de forţe îl avantajează pe cel din urmă. Ambii sunt firi puternice, însă Lică este mai abil şi mai versat decât Ghiţă.

Finalul pune în lumină antiteza caracter slab-caracter puternic. Ghiţă este ucis, fiind o simplă victimă, în vreme ce Lică alege să se sinucidă, pentru a nu deveni o victimă.

Destinul tragic al lui Ghiţă, personajul principal, are rol moralizator, potrivit avertismentului rostit de bătrână în prolog.

Pus într-o situaţie tipică, aceea de a alege între banii obţinuţi din afaceri necurate şi liniştea sa sufletească, acesta nu e capabil să urmeze drumul cinstei şi al corectitudinii morale.

Pe de altă parte, drama personajului e cauzată și de lipsa comunicării în cuplu. Neîncrederea generează izolare, iar izolarea duce la ruptură. Eşecul nu trebuie văzut ca fiind generat numai de patima banului, ci de alegerile greşite făcute în viaţă de Ghiţă.

Ca nuvelă psihologică, *Moara cu noroc*, de Ioan Slavici, urmăreşte modul în care conflictul exterior se reflectă în planul conştiinţei personajului principal. Realizarea acestui obiectiv se face prin observaţie minuţioasă, detaliată. Prozatorul dovedeşte fineţe în observarea mişcării psihologice, în detectarea zonelor obscure ale psihicului uman.